

## RECEPTAREA LUI SIDONIE-GABRIELLE COLETTE ÎN LUCRĂRILE SCRISE DIN SPAȚIUL ROMÂNESC

**Adriana IEREMCIUC**

***Title:** RECEPTION OF SIDONIE-GABRIELLE COLETTE IN WRITTEN WORKS IN THE GREATER ROMANIAN TERRITORY*

***Abstract:** Starting from the oldest times, literature has been a subject of interest for people passionate about this cultural domain. Throughout centuries high-class writers, whose names are on our lips up to this day, remained in history, but, of course, there are authors who were left in the shadow as time went by.*

*It is quite difficult to fix exact criteria according to which a writer remains permanently up-to-date. However, not anyone can be a writer since beside toil, God-given gift is also necessary and, together with labours, they come together to create the end product that is meant to please the public. There are, however, two fundamental elements according to which the work of an author can be considered monumental: temporal and translative parameters. Temporal parameter has to do with the resistance to time of the work. If in the 21st century we still reach to a book written in the 18th, 19th or even earlier century, we can surely say that we are dealing with a fundamental work that withstood the test of time and that will, probably, represent a subject of interest for the future generations as well.*

*As of the translative parameter, we have to pay attention to what extent the access or, on the contrary, lack of access to a particular text yet not translated can proclaim an author to be universal. The process of novel translation is essential in order to integrate the author into diverse literatures since once translated, the text is accessible to unspecialized and uneducated public that does not manage to read a text written in a universal language.*

*Concerning our subject of interest and pursuing the translation process, we can affirm that a small part of Sidonie-Grabrielle Colette's repertoire has been translated into Romanian, more specifically only four out of her twenty one novels: Chéri, The Last of Chéri, The Vagabond and Duo, along with the two collections of novellas Sido and The Tendrils of the Vine. Therefore, it is clear that the interest is quasi-inexistent from this perspective.*

*Moreover, Colette's visit in Romania in 1931 shows, indisputably, her importance for our area since it was not an unanticipated visit, but rather a preset one, being invited to the Romanian Athenaeum to deliver a speech. She was welcomed by the members of Romanian Writers' Society, that delivered literary discourses and raised reverential toasts to her.*

*At the same time, a myriad of articles have been written in various journals and newspapers and it reveals the interest of Romanian exegetes for the author in question, especially during her lifetime. Therefore, we will analyze, consecutively, the rediscovered resources, mentioning dictionary articles or anthologies, literary studies or even fiction works from the Greater Romania territory.*

*In another train of thoughts, we can observe that Colette's name is significant not only in the cultural and artistic French space, but in the universal space as well. By visiting Romania in 1931, the link with Romanian territory became tighter, journals and newspapers of the time announced every event connected to the cultural life of the artist. The appearance of her novels was announced in the Greater Romania territory as well and people, thirsty for culture, relished her writings.*

*Nonetheless, the fact that the writer has no complex studies in the Greater Romania territory is to be noted. For the most part she is mentioned, being given a few lines and it is always the same general features that are being presented: her distinguished style, the war between masculine and feminine, representative topics and, sometimes, details on her life. However, it is not only this that Colette represents. Her life experience left a stamp on her literary creation, but, being literature, we are not surprised by the fact that fiction appears as well. The exact percentage of fiction is difficult to fix when we refer to the colettian universe, but Colette's reputation should not be attributed only to literature.*

**Keywords:** *exile, philosophy, learning, suffering.*

**Rezumat:** *Literatura, încă din cele mai vechi timpuri, a reprezentat un subiect de interes pentru pasionații de acest domeniu cultural. Pe parcursul secolelor, au rămas în istorie scriitorii de o înaltă ținută, cărora le pronunțăm și astăzi numele, dar, desigur, există și autori lăsați în umbră odată cu trecerea timpului.*

*Este destul de greu de stabilit care ar fi criteriile exacte după care un scriitor poate fi în permanentă actualitate. Totuși, nu oricine poate scrie, întrucât în afara muncii laborioase, este nevoie și de dar divin care, împreună cu strădania, întregesc produsul finit care se dorește a fi un rezultat pe placul publicului. Există, totuși, două elemente fundamentale conform cărora opera unui autor poate fi considerată monumentală: parametrul temporal și parametrul traductiv. Parametrul temporal urmărește rezistența operei în fața timpului. Dacă în secolul al XXI-lea mai întindem mâna după un volum scris în secolul al XVIII-lea, al XIX-lea sau chiar după unul apărut mai devreme, cu siguranță avem de-a face cu o lucrare capitală, care a rezistat de-a lungul timpului și care, probabil, va reprezenta un subiect de interes și pentru generațiile viitoare.*

*În ceea ce privește parametrul traductiv, trebuie urmărit în ce măsură accesul sau, din contră, lipsa accesului la un anumit text încă netradus poate să califice autorul ca fiind universal. Procesul de traducere a unui roman este esențial în vederea integrării autorului în diverse literaturi, întrucât odată tradus textul, acesta este accesibil unui public nespecializat sau neinstruit, care nu reușește să parcurgă un text scris într-o limbă de circulație universală.*

Literatura, încă din cele mai vechi timpuri, a reprezentat un subiect de interes pentru pasionații de acest domeniu cultural. Pe parcursul secolelor, au rămas în istorie scriitorii de o înaltă ținută, cărora le pronunțăm și astăzi numele, dar, desigur, există și autori lăsați în umbră odată cu trecerea timpului.

Este destul de greu de stabilit care ar fi criteriile exacte după care un scriitor poate fi în permanentă actualitate. Totuși, nu oricine poate scrie, întrucât în afara muncii laborioase, este nevoie și de dar divin care, împreună cu strădania, întregesc produsul finit care se dorește a fi un rezultat pe placul publicului. Există, totuși, două elemente fundamentale conform cărora opera unui autor poate fi considerată monumentală: *parametrul temporal* și *parametrul traductiv*. *Parametrul temporal* urmărește rezistența operei în fața timpului. Dacă în secolul al XXI-lea mai întindem mâna după un volum scris în secolul al XVIII-lea, al XIX-lea sau chiar după unul apărut mai devreme, cu siguranță avem de-a face cu o lucrare capitală, care a rezistat de-a lungul timpului și care, probabil, va reprezenta un subiect de interes și pentru generațiile viitoare.

În ceea ce privește *parametrul traductiv*, trebuie urmărit în ce măsură accesul sau, din contră, lipsa accesului la un anumit text încă netradus poate să califice autorul ca fiind universal. Procesul de traducere a unui roman este esențial în vederea integrării autorului în diverse literaturi, întrucât odată tradus textul, acesta este accesibil unui public nespecializat sau neinstruit, care nu reușește să parcurgă un text scris într-o limbă de circulație universală.

Privind subiectul nostru de interes și urmărind procesul traductiv, putem afirma că lui Sidonie-Gabrielle Colette i-a fost tradusă în limba română o mică parte din repertoriu, mai precis doar patru din cele douăzeci și unu de romane scrise: *Chéri/Curtezana*, *Sfârșitul lui Chéri*, *Hoinara* și *Duo*, cărora li se adaugă cele două cicluri de nuvele, *Sido* și *Cârceii de viță*. Așadar, este limpede că interesul este cvasiinexistent din această perspectivă.

La polul opus, privind *parametrul temporal*, interesul pentru Colette în zilele noastre s-a atenuat în comparație cu perioada în care aceasta viețuia. Există teza de doctorat a Silviei Buțureanu<sup>1</sup>, scrisă pe teren românesc și consacrată autoarei, reprezentând un amplu studiu

---

<sup>1</sup> Această teză a fost publicată, având următoarele coordonate: Silvia Buțureanu, *Colette et la recherche de soi-même*, Iași, Editura Universității din Iași, 1973.

monografic, publicat la nouăsprezece ani de la moartea lui Colette. Constant Ionescu îi dedică un studiu intitulat *Colette, geniul și opera sa literară*, rostit în cadrul conferinței de la Fundația Universitară „Carol I”, în anul 1925. În acest demers este urmărită relația de interdependență dintre viață și operă. În momentul rostirii prelegerii, lui Colette este considerată „cea mai reprezentativă figură în viață, a literaturii franceze”<sup>2</sup>, denotând o apăsătoare denominație pentru scriitoarea în cauză, referindu-ne la contemporanii acesteia încă în viață în anul 1925.

Mai mult decât atât, vizita lui Colette în România, în anul 1931, ilustrează, fără echivoc, însemnătatea ei pentru spațiul nostru, întrucât nu a reprezentat o vizită inopinată, ci una prestabilită, invitată fiind la Ateneul Român pentru a ține o cuvântare. A fost întâmpinată de către membrii Societății scriitorilor români, acesteia rostindu-i-se discursuri literare și închinându-i-se toasturi omagiale.

Totodată, s-a scris o sumedenie de articole în varii reviste sau ziare, fapt ce relevă interesul exegeților români pentru autoarea în cauză mai ales în perioada vieții sale. Astfel, vom analiza, pe rând, sursele regăsite, menționând și articolele de dicționare sau antologii, lucrările de critică literară sau chiar de beletristică din spațiul românesc.

### **În dicționare și antologii. Capitole și semnalări**

În lucrarea *Dicționar universal al limbii române*, avându-l autor pe Lazăr Șăineanu, Colette este înregistrată cu mențiunea ocupației sale de scriitoare, fiind precizați și anii între care a trăit. O simplă trecere în revistă îi este alocată și în paginile *Dicționarului de onomastică* al lui Cristian Ionescu. O succintă consemnare îi este dedicată și în dicționarul Gabrielei Danțis, *Scriitori stăini. Mic dicționar*. Enciclopedia Arinei Avram, *Femei celebre din România*, o aduce în discuție pe Colette, referindu-se la Martha Bibescu și pasiunea pe care i-o trezește cel de-al doilea soț al scriitoarei, Henry de Jouvenel. Raportându-se la Colette, Arina Avram o cataloghează drept „o scriitoare boemă de la acea vreme”<sup>3</sup>.

<sup>2</sup> Constant Ionescu, *Colette, geniul și opera sa literară*, conferință rostită la Fundațiunea „Carol I”, în seara de vineri, 6 martie 1925, București, Imprimeriile „Independența”, strada R. Pointcaré No. 17, 1925, p. 3.

<sup>3</sup> Arina Avram, *Femei celebre din România. Mică enciclopedie*, volumul II, București, Editura All, 2005, p. 231.

## În reviste și ziare. Studii, articole și mențiuni

Cu privire la reviste, le-am inventariat pe acelea care îi alocau lui Colette fie un articol, fie o mențiune, considerând relevantă și o banală consemnare a numelui acesteia, printre alți autori. Dintre periodicele pe care le-am identificat, le amintim pe următoarele: „Viața românească”, „Ilustrațiunea română”, „Realitatea ilustrată”, „Revista generală a învățământului”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Almanahul Graficei Române”, „Anuarul Ateneului Român”, „Studii de literatură universală”, „Buletin de informare științifică: teoria și istoria literaturii și artei”, „Caiete critice” și „Lecturn”, toate acestea fiind analizate pe rând.

„**Viața românească**”. În numărul 12 din anul 1910 este menționat portretul artistic dedicat lui Colette și realizat de Jacques-Émile Blanche, artist care a realizat impresionante portrete ale scriitorilor vremii: „portretul doamnei Colette Willy de Jacques Blanche e o adevărată simfonie în gris și rose”<sup>4</sup>. Opera artistică adusă în atenție relevă o Colette învăluită de senzualitate și mister, într-o tinerețe nu prea fericită, întrucât ne referim la perioada căsniciei scriitoarei cu Henry Gauthiers-Villard. Primul soț al scriitoarei era vecin la Passy cu celebrul artist care a decis să-i imortalizeze frumusețea într-un tablou plin de feminitate și de lirism.

„**Ilustrațiunea română**”. Romanciera Sarina Cassvan scrie un articol despre pasiunea lui Colette devenită realitate prin înființarea salonului său de înfrumusețare din anul 1932. Mai mult decât atât, este evocată interacțiunea dintre cele două doamne ale literelor, precum și dialogul pe care Sarina Cassvan a încercat să-l lege cu scriitoarea. Colette, materializându-și țelul, refuză o discuție despre ea în calitate de romancieră, înfrumusețarea fiind tema în jurul căreia va plana discuția: „– Regret, dar persoana de care vorbiți nu e aici. E în vacanță. Prezentă e numai directoarea institutului de frumusețe.”<sup>5</sup>.

Patru ani mai târziu, găsim o altă mențiune, în aceeași revistă, „Ilustrațiunea română”: „Colette [...] e, pe lângă o scriitoare de mare talent, și proprietara institutului de frumusețe ce-i poartă numele și unde ea singură face toate serviciile.”<sup>6</sup>. Se observă maniera în care este receptată,

<sup>4</sup> Francis Lebrun, *Femeia în pictura franceză de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, în „Viața românească”, nr. 12, 1910, Iași, p. 411.

<sup>5</sup> Sarina Cassvan, *Scriitoarea Colette patronază un institut de înfrumusețare*, în „Ilustrațiunea română”, nr. 30, 1932, București, p. 17.

<sup>6</sup> S. C., *Un academician... la cabaret*, în „Ilustrațiunea română”, nr. 5, 1936, București, p. 5.

în anii '30, drept o scriitoare maiestuoasă, care, pe lângă har scriitoricesc, mai posedă o mare pasiune, aceea a preocupării pentru dichiseală, pentru exterioritate, pasiune identificabilă și la nivelul scrierilor colettiene prin marivodajul regăsit în operele sale, și, totodată, concretizată, în plan fizic, prin salonul pe care l-a administrat.

**„Realitatea ilustrată”.** Într-un articol despre modă, este invocat un personaj din romanele colettiene, privind modalitatea de a purta pălăria: „Într-una din celebrele cărți ale nu mai puțin celebrei scriitoare Colette, e descrisă astfel pălăria cumnatei sale, malițioasa Claudine.”<sup>7</sup>. Este de remarcat, la Colette, intrucația dintre modă și artă. De cele mai multe ori, personajele colettiene vor acorda importanță prestaței și felului în care sunt percepute de ochii privitorilor. Astfel, nu de puține ori, eleganța și preocuparea pentru modă vor apărea atât în romane, cât și în viața reală a autoarei. Așadar, mențiunea într-un astfel de articol nu este deloc surprinzătoare.

Identificăm, un an mai târziu, în aceeași revistă, un articol care tratează de data aceasta îngrijirea tenului, semnat de aceeași autoare, Laura, făcând trimitere la sfaturile colettiene identificate în romanul *Claudine la Paris*: „Puneți într-o ceașcă zeamă de la câteva lămâi. Lăsați să se topească în ea doi-trei nasturi de sidex. Amestecul e minunat pentru ten.”<sup>8</sup>.

O altă cronică, având ca temă obiectele de decor preferate de către doamnele vremii, păpușile și diversele artificii realizate din animalele sacrificate și apoi împăiate sau realizate, din blana lor, covoare și acoperământuri, o menționează și pe marea iubitoare de viețuitoare, Colette, care, cu siguranță, s-ar fi opus năstrușnicei idei: „Colette, marea scriitoare franceză și marea iubitoare de animale vii, ar fi strămbat evident din nas.”<sup>9</sup>.

**„Revista generală a învățământului”.** În numărul 7, din anul 1928, se dezbate relevanța cinematografului cu scop educativ. Printre personalitățile care au luat cuvântul, expunându-și opinia cu privire la subiectul dezbătut, se numără și Colette. În unanimitate s-a decis că cinematograful poate fi un sprijin în actul didactic.

**„Revista Fundațiilor Regale”.** Într-un articol despre scriitoarea Mabel Lodge și despre personajele creionate de către aceasta, Igiroșianu apropie complexitatea eroilor lui Mabel Lodge cu cea ilustrată de

<sup>7</sup> Laura, *Eleganța pălărilor*, în „Realitatea ilustrată”, nr. 48, 1928, București, p. 16.

<sup>8</sup> Laura, *Cum să ne păstrăm tinerețea*, în „Realitatea ilustrată”, nr. 4, 1929, București, p. 16.

<sup>9</sup> Assunta, *Păpuși, păpuși, păpușele*, în „Realitatea ilustrată”, nr. 45, 1929, București, p. 25.

personajele colettiene: „De n-ar fi decât prin această facultate rară – pe care n-am mai întâlnit-o decât la Colette și, în sensuri diferite, la Marcel Schwob, la Paul Veléry și Rainer Maria Rilke – de a transforma cele mai mărunte manifestări exterioare ale vieții în adevărate feerii interioare.”<sup>10</sup>.

Într-un alt număr al aceleiași reviste, Mihail Sebastian scrie un articol despre complexitatea sufletului feminin și despre modul în care sensibilitatea se devoalează lizibil, în cazul scriitoarelor. În unele situații, ea este ușor de reperat, însă în alte circumstanțe, sub o facilitate aparentă, se ascunde o cale anevoioasă de a descifra tainele sufletești. Colette face parte din această a doua categorie, întrucât profunzimea textelor ei este mascată de o superficialitate iluzorie: „Colette [...] ne revelează una din sensibilitățile cele mai nuanțate și mai subtile din câte literatura de astăzi ne poate înfățișa.”<sup>11</sup>.

În articolul consacrat vieții animalelor, semnat de Ion Biberi, nu putea lipsi mențiunea pentru scriitoarea a cărei dragoste pentru micile vietăți este bine cunoscută: „vom înțelege pasiunea cu care anumiți scriitori francezi vor iubi animalele și locul pe care animalele îl vor avea în viața acestora: pisicile pentru Colette.”<sup>12</sup>.

În numărul 5 din anul 1945, Dorothea Christescu redactează un articol despre romanul francez din acea perioadă, numind-o pe Colette „un meșter dibaci și meticulos”, în ceea ce privește modalitatea de a-și scrie operele romanești.

„**Almanahul Graficei Române**”. Articolul *Ilustrația cărții franceze veche și modernă*, semnat de Em. Tătărescu, vizează felurile ediții ale unor romane celebre din spațiul francez. La anul apariției articolului, 1927, oamenii erau preocupați de cultură, iar achiziționarea cărților era indispensabilă, colecționarea diverselor ediții reprezenta o mare însemnătate pentru bibliofili dornici de exemplare deosebite. Astfel, colecționarii de seamă își procurau ediții de lux, tipărite pe hârtii speciale, sau ediții limitate, care se vindeau cu celeritate. De o astfel de ediție limitată s-a bucurat și romanul colettian *La Maison de Claudine*, având un tiraj de 333 de exemplare, costul variind în funcție de tipul de hârtie utilizată.

<sup>10</sup> I. Igiroșianu, *Vitrina vieții și a librăriei franceze*, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 3, București, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” 1934, p. 692.

<sup>11</sup> Mihail Sebastian, *Notă la un roman feminin*, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 5, București, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1936, p. 402.

<sup>12</sup> Ion Biberi, *Literatura consacrată vieții animale*, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 10, București, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939, p. 191.

„**Anuarul Ateneului Român**”. Numărul apărut în anul 1932, cu privire la evenimentele petrecute în anul precedent, anunță vizita lui Colette în România, la Ateneul Român din București, la 1 martie 1931, la ora cinci după-masă. Vizita acesteia nu este comentată, ci doar menționată.

„**Studii de literatură universală**”. În anul 1970, Silvia Buțureanu scrie un articol intitulat *Colette și natura*, fiind descrisă permanenta contingentă a scriitoarei cu mediul înconjurător. Autoarea articolului susține că scriitoarea poartă amprenta unei copilării rustice, viețuite în mijlocul naturii, aceasta servind ca inspirație în creionarea operelor sale. Dragostea pe care și-o manifestă față de viețuitoarele vegetale și animale este insuflată de către figura maternă, personalitatea deosebit de importantă în formarea și devenirea ei ulterioară. La nivelul operelor sale, autoarea remarcă dificultatea de a defalca firul narativ de peisaje ample, în care predomină descrierea, așadar, ele fuzionează realizând o operă complexă care invită la reverie. Silvia Buțureanu reliefează, din capul locului, actualitatea scrierilor lui Colette în anul 1970, la apariția articolului, dovadă că romanele colettiene trec prin mâinile cititorilor în acea perioadă: „cititorul de azi al prozei cu accente unice lăsate de Colette nu mai alege [...] nici cărțile echivoc distractive, [...] nici romanele psihologice. Preferințele sale se îndreptă spre arta mai sobră din *La Maison de Claudine* și *Sido*.”<sup>13</sup>

„**Buletin de informare științifică: teoria și istoria literaturii și artei**”. Numele lui Colette este menționat la intrarea 1410, dedicată muzicologului Theo Hirsbrunner. Acesta a contribuit la redactarea unui studiu biografic despre Erik Satie. Compozitorul avea o strânsă relație de prietenie cu Willy, acesta fiind recunoscut datorită soției sale: „A fost soțul renumitei scriitoare franceze Colette.”<sup>14</sup>

„**Caiete critice**”. Într-un studiu realizat de către Georgeta Loredana Voicilă, privind importanța scriitoarei Hortensia Papadat-Bengescu la nivel local și la nivel european, este urmărită, din perspectivă comparatistă, maniera de a scrie a autoarei din spațiul românesc, în paralel cu Virginia Woolf și Sidonie-Gabrielle Colette. Analogia dintre cele două scriitoare contemporane, Hortensia Papadat-Bengescu și Colette, determină încadrarea primei autoare în sfera precursorilor literaturii

<sup>13</sup> Silvia Buțureanu, *Colette și natura*, în „Studii de literatură universală”, vol. XV, București, 1970, p. 109.

<sup>14</sup> *Buletin de informare științifică: teoria și istoria literaturii și artei*, vol. 10, edițiile 1-3, București, Academia Republicii Socialiste România, 1972.



moderniste. Stilul celor două scriitoare este asemuit datorită romanului bengescian *Străina*: „Tot *Străina* este cea care ne favorizează alegerea lui Colette pentru studiul nostru de caz.”<sup>15</sup>, asemănare realizată din perspectiva raportului dintre feminin și masculin, identificabil, în opera bengesciană, în cadrul cuplului Ina - Lucian.

**„Lecturn”.** În numărul 3 din 2016 al revistei *Lecturn*, este amintit numele lui Colette într-un articol semnat de Gabriel Zănescu, privitor la Paul Masson. Legătura dintre cei doi este mijlocită de primul soț al lui Colette, Willy, prieten cu Masson. Sunt redată și câteva replici dintre Colette și Masson, preluate din opera colettiană autobiografică *Mes apprentissages*.

**„Adevărul”.** În ceea ce privește ziarele în care am identificat numele scriitoarei franceze moderne, seria „Adevărul” cuprinde numeroase articole și mențiuni, începând cu anul 1921, până în anul 1937. Se observă, așadar, un interes sporit pentru viața și opera lui Colette în timpul vieții ei, urmând ca după moartea acesteia, preocuparea exegeților să se atenueze.

În numărul din octombrie 1921, există un articol privitor la Reginele Literelor. Astfel, se oferă titurile de regină a prozei sau a poeziei. Lui Colette i s-a decernat titlul de regină a prozei, fiind amintit ciclul *Claudine*.

Numărul din 20 februarie 1925, cu privire la sărbătorirea lui Nicolae Iorga în Franța, o amintește pe Colette, alături de alte nume răsunătoare precum Marcel Prevost, Comtesse de Noailles, Claude Farrère, ca făcând parte din comitetul asociației *Prietenii literelor franceze*.

Numărul din 4 martie al aceluiași an anunță conferința lui Constant Ionescu despre Colette, intitulându-se *Colette, geniul și opera sa literară*, vestea fiind răspândită și în numărul din 7 martie. În numărul din 11 martie, regăsim recenzia conferinței lui Constant Ionescu, articolul fiind semnat cu pseudonimul FUL. În conferința dedicată lui Colette, Constant Ionescu atinge toate punctele pentru care scrierile colettienne sunt atât de apreciate de public: „Colette e arta detaliului și a nuanței [...]. Este o culegere de senzațiuni profunde; este memoria celei mai subtile sensibilități.”<sup>16</sup>. În 8 mai 1925, într-un articol care se referă la scriitorii care își interpretează pe scenă propriile opere, este menționată și Colette

<sup>15</sup> Georgeta Loredana Voicilă, *Hortensia Papadat-Bengescu: maestra înstrăinării, precursoroarea, scriitorul european*, în „Caiete critice”, nr. 10, București, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2014, p. 49.

<sup>16</sup> FUL, „*Colette și opera ei literară*”. *Conferința d-lui Const. Ionescu la Fundația Carol I*, în „Adevărul”, nr. 12645, București, Editura Adevărul, 1925, p. 3.

care a intrat în pielea personajului Léonie de Vallon din *Chéri*, pe scena Théâtre de la Renaissance.

În numărul din mai 1928, Constantin Șăineanu realizează o recenzie a romanului *La naissance du jour*, apărut în același an, dovadă că, în spațiul românesc, se citeau romanele colettiene, chiar și în limba de origine, franceza: „*La naissance du jour* de Colette este o spirituală autoanaliză a sufletului excelentei scriitoare.”<sup>17</sup>. În numărul din 21 noiembrie 1928, îi este dedicat un articol intitulat *Schimbări de nume*, punându-se accent pe viața personală a autoarei care a fost căsătorită de trei ori, de fiecare dată preluând numele soțului.

Un articol al aceluiași ziar, din iulie 1929, anunță trecerea în neființă a dramaturgului și romancierului francez Georges Courteline, precum și posibilitatea ocupării locului defunctului, în cadrul Academiei Goncourt, de către Colette. În numărul din septembrie 1929, tema aceasta rămâne încă valabilă, agitația creându-se în jurul personalității care va ocupa locul lui Courteline la Academia Goncourt. Candidații sunt numeroși, existând, alături de Colette, și alte personalități interesate, precum: Tristan Bernard, Romain Rolland, Gustave Guiches sau Charles-Henry Hirsch. În numărul din octombrie se preconizează câștigul lui Tristan Bernard în detrimentul lui Colette. Deznodământul este unul favorabil pentru Sidonie-Gabrielle Colette, astfel, în numărul din 6 noiembrie 1929, Ion Glicsman, sub pseudonimul Doctorul Ygrec, scrie un articol care se intitulează *Colette - Cu prilejul alegerii ei în „Academia Goncourt”*, în care succesul scriitoareii feminine este venerat, iar capacitatea ei de a scrie este ridicată deasupra unor nume mari masculine din literatura franceză modernistă: „Academia Goncourt a primit în sânul ei, ca membru, pe geniala romancieră Colette. Este prima femeie scriitoare franceză căreia i se deschid porțile acestei academii, care face azi o serioasă concurență intelectuală și artistică oficialei Academii franceze.”<sup>18</sup>. Doctorul Ygrec asemuiește stilul colettian cu cel arghezian, prin prisma „tabletelor” pe care le publica în „Bilete de papagal”. Scriitura colettiană, dominată de o coloristică puternică, reliefează sentimente profunde, într-o „magie proprie scrisului ei”. Ion Glicsman aduce în prim-plan cuvintele lui René Lalou, care sunt importante pentru

<sup>17</sup> Constantin Șăineanu, *Buletinul cărților*, în „Adevărul”, nr. 13611, București, Editura Adevărul, 1928, p. 2.

<sup>18</sup> Doctorul Ygrec, *Colette - Cu prilejul alegerii ei în „Academia Goncourt”*, în „Adevărul”, nr. 14072, București, Editura Adevărul, 1929, p. 2.

receptarea scriitoarei: „Anatole France dispărut, Colette este astăzi primul dintre scriitorii francezi”<sup>19</sup>.

În numărul din ianuarie 1931, un articol care vizează literatura pentru copii, o menționează pe Colette cu scrierea *Histoires pour Bel Gazou*, carte apărută în anul 1930, cuprinzând 17 povestioare pentru copii. În același număr al ziarului, este anunțată și moartea primului soț al lui Colette, Willy, fiind cunoscut pentru cariera artistică și literară pe care a avut-o, însă numele acestuia fiind asociat, cel mai adesea, cu doamna literelor franceze, Colette: „A scris o seamă de romane în colaborare cu foarte populara scriitoare Colette al cărei soț a fost.”<sup>20</sup>. Tot într-un număr din ianuarie al aceluiași an, regăsim un articol despre animalier, fiind menționată și Colette printre scriitorii care „au scris pagini admirabile și pe înțelesul tuturor despre traiul și obiceiurile animalelor”<sup>21</sup>. Numărul din 17 februarie 1931 cuprinde un anunț referitor la sosirea scriitoarei franceze pe târmurile românești, menționând și subiectul conferinței pe care o va susține: *Dans la salle et sur la scène*. Numărul apărut în 20 februarie al aceluiași an vestește vizita lui Colette în țara noastră la 1 martie 1931. Importanța scriitoarei pentru spațiul românesc din acele timpuri reiese din rândurile următoare: „Opera Colettei o cunoaștem pe de rost. Am sorbit cu toții parfumul imaginilor și cuvintelor sale.”<sup>22</sup>. Observăm, din rândurile articolului, interesul unanim al românilor pentru operele colettiene, scrieri care nu au fost doar răsfoite, din curiozitate, ci au fost parcurse din scoarță-n scoarță, apoi reluate în vederea deprinderii specificității operelor sale. În numărul din 28 februarie 1931, regăsim un articol calibrat pe aceeași temă, reieșind, din rândurile articolului, bucuria și onoarea resimțite la venirea în țară a unei somități literare: „Colette, admirabila scriitoare pariziană, va aduce, inaugurând luna martie, tot farmecul primăverii franceze bucureștenilor, pentru care autoarea *Claudinei* e de mult o prietenă adevărată.”<sup>23</sup>.

Numărul din 3 martie 1931 este bogat în mențiuni în ceea ce o privește pe Colette, întrucât este decrișă vizita ei în România, de la forfota

<sup>19</sup> *Ibidem*.

<sup>20</sup> Constantin Mandrea, *Moartea literatului francez Villars*, în „Adevărul”, nr. 14430, București, Editura Adevărul, 1931, p. 6.

<sup>21</sup> F. Dima, *Petits fours*, în „Adevărul”, nr. 14434, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.

<sup>22</sup> Ioan Nădejde, *Colette, conferențiară*, în „Adevărul”, nr. 14462, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.

<sup>23</sup> E. Marg, *1 Martie în lumea artelor*, în „Adevărul”, nr. 14469, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.

dinaintea apariției Domniei Sale, până la discursul pe care l-a ținut și la agapa organizată în cinstea ei. Totul este minuțios descris, urmărindu-se cele mai mici detalii, fapt relevant pentru importanța care i-a fost acordată. Este subliniată natura publicului care a populat sala Ateneului Român: oameni selecți, vorbitori de franceză și iubitori ai stilului literar colettian: „Blănuri de lutru, de mânz, de astrahan, de vizon defilează armonios și se instalează în fotoliile numerotate. [...] Hotărât suntem în plină societate de limbă franceză. [...] Colette va fi înțeleasă fără nicio îndoială.”<sup>24</sup>. Apariția scriitoarei stârnește freamătul publicului: îmbrăcată într-un costum sobru, având niște foi verzi în mână, Colette nu epatează prin fizicul ei, ci din ceea ce reprezenta ea ca individ, ca om al literelor, ca artist, astfel stârnind emoția publicului. Discursul ei, lipsit de snobism, plin de confidențe, o apropie și mai mult de sufletul românilor. Vorbește înflăcărat despre pasiunile ei: scrisul, natura, necuvântătoarele, devoalând o personalitate complexă, cunoscută publicului român și din cărți, însă redescoperită la fața locului. Timp de o oră, auditoriul român este prins în mirajul vorbelor colettiene, iar momentul în care scriitoarea și-a finalizat cuvântarea reprezintă o revenire la realitate: „Plecă cu impresia că vreme de un ceas și mai bine nu a vorbit o romancieră strălucită, ci a bătut o inimă caldă de femeie.”<sup>25</sup>.

În numărul din iunie 1931, într-un articol intitulat *Ce autori preferați?*, printre nume arhicunoscute ale literaturii franceze, precum cele ale lui Victor Hugo, Jules Verne, Honoré de Balzac, Alexandre Dumas, este menționată și Colette, observându-se, încă o dată, un interes sporit pentru literatura ieșită de sub penița scriitoarei franceze.

În 2 septembrie 1931, într-un articol dedicat traducerii *Năpastei* lui Caragiale în limba franceză, Doctorul Y grec semnalează dificultatea care rezultă în urma trecerii unui text din limba sursă în limba țintă. Autorul articolului subliniază importanța stăpânirii limbii textului sursă și a conștientizării particularităților stilului unui autor. El dă exemple de autori francezi al căror stil diferă în totalitate: Chateaubriand, Balzac, Racine, Colette.

Numărul din 3 octombrie 1931 anunță finalizarea celei de-a doua părți a romanului colettian *Ces plaisirs...*, iar în decembrie este prevestită începerea publicării parțiale ale acestei opere în hebdomadarul *Gringoire*.

<sup>24</sup> D. Faur, *Colette a vorbit...*, în „Adevărul”, nr. 14471, București, Editura Adevărul, 1931, p. 3.

<sup>25</sup> *Ibidem*.

În numărul din 26 februarie 1932, este anunțată inițiativa grupării intelectuale „Tribuna Liberă”, asociația reprezentând, în fapt, o filială a societății „Club du Faubourg”, din Paris, printre colaboratorii de seamă numărându-se și Colette.

Numărul din 21 iulie 1933 vestește apariția unui fragment în ziarul *L'intransigeant* din romanul *La Chatte*.

În 5 noiembrie 1933, regăsim un articol în care este prezentată posibilitatea alegerii lui Colette în cadrul Academiei Belgiene de Limbă și Literatură Franceză, ocupând locul scriitoarei Anna de Noailles.

Numărul din 2 martie 1935 aduce în prim-plan proaspătul roman colettian ieșit de sub tipare, *Duo*. Este considerat „cea mai bună operă din toate câte le-a scris până acum scriitoarea franceză de mare talent, Colette.”<sup>26</sup>

Numărul din 14 martie 1935 anunță victoria lui Colette în ceea ce privește ocuparea locului Annei de Noailles în cadrul Academiei Belgiene. Candidând cu Miguel de Unamuno, scriitoarea franceză a ieșit triumfătoare cumulând cel mai mare număr de voturi.

În 20 noiembrie 1935 este anunțată apariția volumului *Mes apprentissage ou ce que Claudine n'a pas dit*, cartea fiind privită cu mult interes de ochii curioșilor, iubitori ai seriei *Claudine*.

Numărul din 26 mai 1936 conține un articol al cărui subiect este reprezentat de conferința lui Nicolae Petrașcu, ținută la Ateneul Român, vizând gândirea franceză. Scriitorul trece în revistă numeroasele contribuții în diverse sfere, științifice, filosofice sau artistice, ale personalităților din spațiul francez, acest spirit luminat influențând cultura română. Aducând în discuție problematica romanului, Nicolae Petrașcu susține ideea îndoctinării romanului românesc, avându-l ca model pe cel francez. Dintre autorii francezi de căpătâi sunt menționați următorii: Jules Romains, Marcel Proust, André Gide, André Malraux, Colette.

Numărul din 31 ianuarie 1937 aduce o notă ilară prin articolul lui Horia Roman care descrie un episod totalmente neplăcut pentru Colette. Este vorba despre Colette căzută victimă unui furt. Deznodământul este fericit, întrucât hoțul descoperind în poșeta scriitoarei cartea sa de vizită, a identificat victima, o victimă pe care o aprecia realmente, astfel, determinându-l să-i înapoieze scriitoarei suma de bani pe care a delapidat-o, împreună cu un mesaj nostim: „«Veți fi desigur mirată de acest plic în

<sup>26</sup> Victor Eftimiu, *Cărți noi*, în „Adevărul”, nr. 15685, București, Editura Adevărul, 1935, p. 2.

care se află suma furată. Nu pot să păstrez banii autoarei *Claudine*, care evocă pentru mine atâtea zile fericite. Mizeria m-a făcut să vă fur. [...] Primiți, vă rog, doamnă, odată cu banii, omagiile respectuase ale hoțului d-voastră, admirator și pocăit.»<sup>27</sup>.

Un articol semnat de Profira Sadoveanu, din numărul apărut în 6 februarie 1937, încearcă să apropie esența sufletului feminin de cea a pisicii. Comportamental, spune autoarea, între animalul patrupe și femeie există multe similitudini, precum sensibilitatea excesivă, senzualitatea, caracterul puternic, apropiind felina de umanul feminin. Proza autoarei face trimitere la romanul colettian *La Chatte*, unde prin pisică se înțelege pe de-o parte, animalul, iar pe de altă parte, femeia-pisică, aici concretizându-se într-un tot unitar. Este de remarcat viziunea lui Colette care alege, în acest roman, ca factor disturbator al unei relații, un animal, o pisică văzută ca o piedică în împlinirea sufletească a protagoniștilor. În general, trioul din romanele colettiene este reprezentat de o femeie și doi bărbați sau de un bărbat și două femei. Aici, scriitoarea antropomorfizează animalierul rezultând, în spatele felinei, femeia-pisică.

În numărul din 25 februarie 1937, apare un articol care dezbate lupta dintre sexul puternic și cel frumos, întrucât are ca punct de pornire desemnarea președintelui „Societății Scriitorilor”, candidând, pentru această funcție, și o femeie, romanicera Camille Marbo. Este redată panorama realizărilor personalităților feminine fiind menționată și Colette ca academiciană în Belgia.

### **În scrisori, dialoguri, interviuri, volume confesive etc.**

Privind scrierile epistolare, am identificat, în lucrarea Marthei Bibescu, *Correspondența cu Paul Claudel*, o asemuire pe care o stabilea Claudel între cele două autoare feminine: Martha Bibescu și Colette: „împreună cu Colette, sunteți cea mai bună scriitoare în viață”<sup>28</sup>. Observăm, așadar, că talentul scriitoricesc al autoarei cu origini românești, născute în aceeași zi, la 13 ani distanță, este pus pe aceeași treaptă cu cel al lui Colette, Paul Claudel certificând harul artistic și succesul Marthei Bibescu.

<sup>27</sup> Horia Roman, *Caleidoscopul vieții culturale*, în „Adevărul”, nr. 16262, București, Editura Adevărul, 1937, p. 2.

<sup>28</sup> Martha Bibescu, *Correspondența cu Paul Claudel. Scrisorile noastre inedite*, în românește de Maria Brăescu și Gheorghe Lăzărescu, București, Editura Albatros, 1992, p. 55.

Urmărind și volumele care vizează dialogul cu un scriitor, fiind redate convorbirile cu aceștia, am depistat câteva trimeri la Colette. De pildă, interviul luat scriitoarei Henriette Yvonne Stahl de către Mihaela Cristea se oprește, la un moment dat, asupra unei întrebări legate de Aristide Blanc. Henriette Yvonne Stahl îi destăinuie Mihaelei Cristea prilejul prin care l-a cunoscut pe Aristide Blanc, la un banchet, într-o seară a anului 1929, dat în cinstea lui Colette. Aceasta susține că atmosfera serii fusese agreabilă, „susținută de personalitatea scriitoarei Colette”<sup>29</sup>. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că Sidonie-Gabrielle Colette era o prezență plăcută pentru cei din jur, datorită calităților pe care le posedă.

Într-un alt interviu, avându-l drept protagonist pe Sergiu Dan, este amintit numele lui Colette, în momentul în care scriitorul este întrebat care sunt marii autori străini pe care i-a cunoscut de-a lungul vieții sale. Este limpede că, fiind încadrată printre personalitățile de seamă, Colette a fost considerată un nume cu un răsunet puternic.

Scriitoarea Ioana Postelnicu, fiind întrebată dacă a fost influențată de autori străini, printre care și de Colette, va insista pe caracteristicile pe care le posedă și care o diferențiază de modele sale, însă recunoaște imboldul pe care îl va avea în urma parcurgerii romanelor consacrate.

Pe de altă parte, adresându-i-se aceeași întrebare ca Ioanei Postelnicu, Cella Serghi va răspunde cu franchețe că nu este atrasă de proza ieșită de sub penița lui Colette.

Fiind provocată să menționeze scriitoarele feminine pe care le preferă, Hortensia Papadat-Bengescu va răspunde că apreciază „savoarea dramatică a Colettei”, iar acest fapt nu este surprinzător, întrucât se vorbește în critică despre influența pe care scriitoarea din spațiul francez a avut-o asupra operei Hortensiei Papadat-Bengescu.

Cu privire la volumele cu o bogată subiectivitate, amintim scrierea lui Titus Bărbulescu, *Ființa neamului românesc*, operă în care, discutând despre sentimentul apartenenței la un spațiu, scriitorul aduce în prim-plan dihotomia *spațiu de ruptură – spațiu de compensație*, pe care, autorii exilați au resimțit-o, fiind obligați, într-un fel sau altul, să-și părăsească locul natal. Într-o formă diferită, Colette a resimțit și ea durerea distanțării de casă, întrucât scriitoarea și-a părăsit paradisul copilăriei, reprezentat de Saint-Sauveur-en-Puisaye, pentru a-și lua inima în dinți în calitate de tânără soție

---

<sup>29</sup> Mihaela Cristea, *Despre realitatea iluziei. De vorbă cu Henriette Yvonne Stahl*, București, Editura Minerva, 1996, p. 57.

a lui Willy, într-un Paris îndepărtat. Titus Bărbulescu va reda cugetările melancolice ale scriitoarei: „«Aparțin unei țări pe care am părăsit-o...»”<sup>30</sup>.

Într-o scriere biografică, *Excurs în timp: frânturi dintr-o lume care a fost*, Dumitru Hîncu o menționează pe Colette povestind despre lecturile sale. Acesta descrie aviditatea cu care parcurgea un roman bine scris, fie că aparținea literaturii române sau celei din afara granițelor.

În *Cartea vieții mele*, Anna de Noailles, scriitoare de origine română și de expresie franceză, descrie, în câteva rânduri, măreția universului literar colettian. Este evidentă aprecierea și stima Annei de Noailles pentru talentul deosebit pe care îl poseda Colette: „Nu voi descrie aici geniul lui Colette; [...] Nu-i dați permisiunea să folosească decât câteva adjective, Colette le va așeza cu o mână atât de dibace în a construi, încât lumea va veni să se reflecte în ele. Colette, de îndată ce scrie, [...] știe să dea naștere unui ținut, să înalțe orașe, să stârnească valurile mării și norii de pe cer.”<sup>31</sup>

Colette este nelipsită și în beletristica românească. De pildă, volumul lui Iosif Igiroșianu, *Neliniști*, o pomeniște pe scriitoarea din spațiul francez, în momentul în care, Cora și Ștefan, două dintre personajele romanului, discută despre literatură. Ștefan se plânge că nu a citit nimic de Liviu Rebreanu, fiind îndemnat cu căldură de Cora să citească orice, cu excepția volumului *Adam și Eva*. Intrând într-o librărie, Ștefan cere romanul *Pădurea spânzuraților*, dar observă cartea *Sfârșitul lui Chéri*, fiind „nedumerit cum de nu o citise încă, fiecare nou volum de Colette constituind pentru el o adevărată desfătare”<sup>32</sup>.

## Volum de istorie, critică și teorie literară

Demersul nostru și-a propus să urmărească și volumele de istorie, critică și teorie literară pentru a observa în ce măsură identificăm numele scriitoarei și în astfel de creații. Chiar dacă nu i-a fost dedicat un amplu studiu critic, totuși numele autoarei apare în diverse lucrări consacrate altor scriitori. Spre exemplu, într-un subcapitol dedicat literaturii feminine, Izabela Sadoveanu marșând pe diferența dintre arta feminină și cea

<sup>30</sup> Titus Bărbulescu, *Ființa neamului românesc*, București, Editura Vestala, 2005, p. 23.

<sup>31</sup> Anna de Noailles, *Cartea vieții mele*, traducere din limba franceză de Irina Izverna-Tarabac, cuvânt înainte și notă bio-bibliografică de Irina Mavrodin, Pitești, Editura Rotonda, 2009, p. 87.

<sup>32</sup> I. Igiroșianu, *Neliniști*, Sibiu, Editura Krafft & Drotlleff, 1936, p. 82.



masculină, invocând, desigur, războiul sexelor, o menționează pe Colette, scriitoarea androgină, care afirma „că nu există o diferență reală între natura bărbatului și natura femeii”<sup>33</sup>.

În studiul dedicat lui Brâncuși, realizat de Constantin Zărnescu, Colette este menționată în ipostaza de a-i reprima lui Brâncuși alegerea pe care acesta a făcut-o vizavi de coafura Domnișoarei Pogany. Scriitoarea franceză opinează că un astfel de coc nu face altceva decât să diminueze frumusețea statuii. Constantin Zărnescu afirmă că reproșul lui Colette nu a fost tratat cu indiferență de Brâncuși, acesta promițând că va ține seamă și de aceste detalii pe viitor.

Sanda Radian, în *Portrete feminine în romanul românesc interbelic*, asociază simbolisticii feminine și controversatul subiect al preparării bucatelor. Credițele cele mai vechi atribuie femeii sarcinile acestea, legate de gospodărie și de prepararea mâncării, în vreme ce bărbatul își vedea de carieră și de întreținerea financiară a familiei. Totuși, în perioada interbelică, părerile devin împărțite cu privire la acest subiect. Unii au rămas fideli credințelor vechi, alții considerând că sarcinile acestea gospodărești pot fi împărțite între cei doi parteneri, aceștia fiind priviți din unghiuri egale. Sanda Radian redă și opinia scriitoarei germane, Colette, în ceea ce privește arta gătitului: „«Totul e mister, magie, vrajă ce se împlinește între clipa când pui pe foc oala [...] și momentul plin de o dulce neliniște, o voluptoasă speranță când așezi pe masă mâncarea caldă.»»<sup>34</sup>.

În *Spectacolul literaturii*, Radu Voinescu îi alocă lui Colette câteva rânduri, descriind arta sa literară: „această autoare își afirmă în toate cărțile feminitatea fără a face din ea un fetiș. Triste sau de-a dreptul dramatice, uneori emoționante, alteori vesele, foarte adesea minate de ironie, poveștile ei sunt ale unei femei într-o lume cu bărbați și femei.”<sup>35</sup>.

În studiul dedicat Hortensiei Papadat-Bengescu, Constantin Ciopraga trasează receptarea scrierilor feminine, fiind văzute, din cele mai vechi timpuri, cu un ochi îndoielnic. De altfel, în trecut, *feminin* era sinonim cu *superficial* sau *minor*. Vorbind despre tipologia scrierilor feministe, este amintită și Colette, atribuindu-i-se o artă „pur fiziologică”.

<sup>33</sup> Izabela Sadoveanu, *Cărți și idei. Pagini de critică literară*, volumul II, București, Editura Academiei Române Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2002, p. 30.

<sup>34</sup> Sanda Radian, *Portrete feminine în romanul românesc interbelic*, București, Editura Minerva, 1986, p. 267.

<sup>35</sup> Radu Voinescu, *Spectacolul literaturii. Studii de critică și teorie literară*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2003, p. 92.

Într-un subcapitol din volumul *Varia, Umbre ieșene*, Alexandru Piru amintește vizita pe care scriitoarea franceză, Colette, ar fi trebuit să o onoreze la Iași, vizită care a fost anulată din pricina viscolului din martie 1931. Sunt redată și cuvintele lui Colette, privitoare la frumosul oraș românesc: „«Tineretea Iașului a dovedit o exaltare și un entuziasm de nedescris, deși nu am reușit să ajung până la ea.»»<sup>36</sup>.

Perpessicius o asemuiește pe Otilia Cazimir cu Sidonie-Gabrielle Colette, din perspectiva lirismului și a ironiei subtile. Apropiată de sufletele necuvântătoarelor, Otilia Cazimir zugrăvește un univers animalier în poemele sale pentru copii, pentru a se apropia de lumea inocenței, spre deosebire de Colette pentru care animalele reprezintă o parte încheagată a romanelor sale, dedicate unei alte categorii de vârstă.

În *Scrieri*, Pompiliu Constantinescu analizează romanul Luciei Demetrius, *Marea fugă*, nu fără a realiza o scurtă incursiune în literatura feminină, considerată de critic a fi o literatură înclinată confesiunilor. Alături de poeta Sapho, este amintit și numele scriitoarei franceze Colette.

Ion Negoïtescu îi pomenește numele scriitoarei franceze, în *Scriitori contemporani*, în momentul în care se referă la cel de-al doilea soț al său, Henry de Jouvenel, întrucât numele acestuia este legat de cel al Marthei Bibescu prin prisma relației pe care cei doi au avut-o.

Cella Delavrancea, în *Scrieri*, va aborda și ea subiectul controversat al literaturii feminine, catalogând-o drept o scriere dinamică, plină de expresie. Ea realizează, în mod simbolic, o scară a valorilor, poziționând scriitoarele feminine. Un loc de cinste îi este atribuit și lui Colette.

Anton Holban, analizând opera și stilul Hortensiei Papadat-Bengescu, o va considera o „mare europeană”, raportând-o la literatura feminină din spațiul european, reprezentată cu strălucire de Colette, Virginia Woolf sau Rosamond Lehman.

Discutând despre alimentație și despre obiceiurile deprinse la masă, Mircea Anghelescu, în *Paris: oameni și locuri*, o menționează pe gurmandă Colette, întrucât, pentru scriitoarea din spațiul francez, mâncarea ocupa un loc de cinste în viață, ea neaplicând celebrul dicton latin *Edere debes ut vivas, non vivere ut edas*. Referindu-se la Colette, Mircea Anghelescu a etichetat-o drept o „scriitoare celebră între războaie”.

În *Literatura franceză de la Villon la zilele noastre*, Nicolae Balotă îi atribuie lui Colette câteva pagini în care descrie facilitatea cu care

<sup>36</sup> Al. Piru, *Varia. Precizuni și controverse*, București, Editura Eminescu, 1972, p. 409.

scriitoarea și-a redactat romanele, aparent accesibile, însă, în esență, pline de profunzime. Este reamintit stilul prin care s-a remarcat și modul în care a debutat în cariera sa artistică, drept „un negru” al primului ei soț, Henri Gauthier-Villars. Accentul este pus pe cel mai celebru roman al scriitoarei, *Chéri* și pe continuarea acestuia, Nicolae Balotă apropiindu-l, din perspectiva tehnicilor utilizate, de romanul proustian *În căutarea timpului pierdut*. Potrivirea cu stilul lui Proust își are temeiul în disperarea eroului de a reține niște vremuri apuse, alături de femeia iubită. Astfel, Fred își găsește refugiul în niște relicve, considerate indispensabile existenței sale. Nicolae Balotă consideră operele colettiene nemuritoare datorită temelor abordate. Acestea nu sunt valabile pentru o epocă, ci rămân general valabile și în zilele noastre, fiind, în fapt, realități nemuritoare: singurătatea, dezamăgirea, indifelitatea, plictisul, ardoarea dragostei, procesul îmbătrânirii, eșecurile vieții etc. Referindu-se la viața ei artistică, criticul literar afirmă că scriitoarea „avea stil, mai ales atunci când scria despre teme ei preferate”<sup>37</sup>.

Nu în ultimul rând, se remarcă studiul comparativ, realizat de Mircea Anghelescu, intitulat *Hortensia Papadat-Bengescu și Colette: o paralelă posibilă*. Criticul literar pornește de la confesiunea Hortensiei Papadat-Bengescu, în care își recunoaște admirația pentru scriitoarea contemporană din spațiul francez. Ceea ce le diferențiază pe cele două scriitoare este redat de viziunea lor asupra poziției femeii în societate. Totodată, experiențele feminității, trăite de cele două autoare, sunt totalmente diferite. Romanele colettiene sunt populate, cu precădere, de femei care se află în război cu bărbații, fiind antrenați într-o competiție din care nu reiese niciun învingător. Astfel de lupte se regăsesc și în romanele bengesciene. Neprevăzută este, la ambele scriitoare, evoluția personajelor. În romanul *Chéri*, nimic nu părea să anunțe declinul psihologic al lui Fred care-l conduce la sinucidere. Aidoma se petrec lucrurile și în romanul *Concert din muzică de Bach*, în care unul dintre personajele feminine, Sia, se stinge în urma avortului prost executat. Așadar, războiul devine o luptă care se finalizează fără câștigători, remarcându-se stilul androgin, caracteristic ambelor scriitoare. Fluctuația pe care o remarcă Mircea Anghelescu este redată de viziunea autoarelor asupra femeii: „Hortensia Papadat-Bengescu înțelege destul de târziu

---

<sup>37</sup> Nicolae Balotă, *Literatura franceză de la Villon la zilele noastre*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 142.

ceea ce Colette descoperise încă din viața primei sale eroine, Claudine”<sup>38</sup>. Scriitoarea din spațiul românesc nu-și va popula romanele cu femei puternice, ambițioase, capabile să se impună într-o societate patriarhală, ci eroinele sale vor fi timorate, marcate de incertitudini și limite, potrivnice schimbărilor. Simbolul recognoscibil în ambele literaturi, română și franceză, creionate de cele două scriitoare este reprezentat de *oglină*. Ea are capacitatea de a contura, în culori mai puternice, trăsăturile personajelor, fiind instrumentul conștientizării, atât a propriilor caracteristici, cât și a specificității celorlalte personaje. Mircea Anghelescu își finalizează studiul comparativ cu o altă curiozitate demnă de cercetat, redată de scopul luptei dintre feminin și masculin la cele două scriitoare, întrebându-se dacă finalitatea acestei confruntări este în vederea emancipării sexului frumos, sau, din contră, este o ambiție a femininului, fără scopul de a obține ceva concret, ci doar pentru a-și demonstra capacitatea de a obține orice, având voința necesară.

În altă ordine de idei, putem observa că numele lui Colette este semnificativ nu doar pentru spațiul cultural și artistic francez, cât și pentru cel românesc, dar și universal. Prin vizita în România din 1931, relația cu spațiul românesc a devenit mai încheată, ziarele și revistele vremii vestind orice eveniment legat de viața culturală a artistei. Apariția romanelor sale erau anunțate și în spațiul românesc, iar oamenii însetați de cultură, îi savurau operele.

Totuși, este de remarcat faptul că scriitoarea nu se bucură, în spațiul românesc, de studii complexe. De cele mai multe ori, este menționată, dedicându-i-se câteva rânduri și reamintindu-se aceleași trăsături generale pe care le întâlnim de fiecare dată: stilul prin care s-a remarcat, lupta dintre masculin și feminin, temele reprezentative și, uneori, detalii privind viața acesteia. Or, Colette nu reprezintă doar atât. Parcursul biografic și-a pus, cu siguranță, amprenta asupra creației sale literare, însă, fiind literatură, nu suntem surprinși de faptul că intervine și ficțiunea. Cât la sută este real și cât anume este fictiv este greu de stabilit cu exactitate, când ne referim la universul colettian, însă notorietatea lui Colette nu trebuie pusă doar pe seama literaturii. Aceasta are un rol semnificativ, însă nu reprezintă totul. Colette a rămas în istorie prin

---

<sup>38</sup> Andreia Roman (coord.), *Hortensia Papadat-Bengescu. Vocația și stilurile modernității*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007, p. 162.

îndrăzneala pe care a avut-o, prin moda pe care a creat-o, prin literatură și geniul stilului, prin viața plină de tumult pe care a trăit-o, prin cumulul de calități și defecte care conturează, în cele din urmă, un om.

## BIBLIOGRAFIE

### Volume

- AVRAM, Arina, *Femei celebre din România. Mică enciclopedie*, volumul II, București, Editura All, 2005.
- BALOTĂ, Nicolae, *Literatura franceză de la Villon la zilele noastre*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.
- BĂRBULESCU, Titus, *Ființa neamului românesc*, București, Editura Vestala, 2005.
- BIBESCU, Martha, *Corespondența cu Paul Claudel. Scrisorile noastre inedite*, în românește de Maria Brăescu și Gheorghe Lăzărescu, București, Editura Albatros, 1992.
- CRISTEA, Mihaela, *Despre realitatea iluziei. De vorbă cu Henriette Yvonne Stahl*, București, Editura Minerva, 1996.
- DE NOAILLES, Anna, *Cartea vieții mele*, traducere din limba franceză de Irina Izverna-Tarabac, cuvânt înainte și notă bio-bibliografică de Irina Mavrodin, Pitești, Editura Rotonda, 2009.
- IGIROȘIANU, I., *Neliniști*, Sibiu, Editura Krafft & Drotlleff, 1936.
- PIRU, AL., *Varia. Preciziuni și controverse*, București, Editura Eminescu, 1972.
- RADIAN, Sanda, *Portrete feminine în romanul românesc interbelic*, București, Editura Minerva, 1986.
- Roman, Andreia (coord.), *Hortensia Papadat-Bengescu. Vocația și stilurile modernității*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.
- SADOVEANU, Izabela, *Cărți și idei. Pagini de critică literară*, volumul II, București, Editura Academiei Române Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2002.
- VOINESCU, Radu, *Spectacolul literaturii. Studii de critică și teorie literară*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2003.

### Studii și articole

- ASSUNTA, *Păpuși, păpuși, păpușele*, în „Realitatea ilustrată”, nr. 45, 1929, București, p. 25.
- BIBERI, Ion, *Literatura consacrată vieții animale*, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 10, București, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939, p. 191.
- \*\*\* *Buletin de informare științifică: teoria și istoria literaturii și artei*, vol. 10, edițiile 1-3, București, Academia Republicii Socialiste România, 1972.
- BUȚUREANU, Silvia, *Colette și natura*, în „Studii de literatură universală”, vol. XV, București, 1970, p. 109-117.

- C., S., *Un academician... la cabaret*, în „Ilustrațiunea română”, nr. 5, 1936, București, p. 5.
- CASSVAN, Sarina, *Scriitoarea Colette patronează un institut de înfrumusețare*, în „Ilustrațiunea română”, nr. 30, 1932, București, p. 17.
- DIMA, F., *Petits fours*, în „Adevărul”, nr. 14434, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.
- DOCTORUL YGREC, *Colette - Cu prilejul alegerii ei în „Academia Goncourt”*, în „Adevărul”, nr. 14072, București, Editura Adevărul, 1929, p. 2.
- EFTIMIU, Victor, *Cărți noi*, în „Adevărul”, nr. 15685, București, Editura Adevărul, 1935, p. 2.
- FAUR, D., *Colette a vorbit...*, în „Adevărul”, nr. 14471, București, Editura Adevărul, 1931, p. 3.
- FUL, „*Colette și opera ei literară*”. *Conferința d-lui Const. Ionescu la Fundația Carol I*, în „Adevărul”, nr. 12645, București, Editura Adevărul, 1925, p. 3.
- IGIROȘIANU, I., *Vitrina vieții și a librăriei franceze*, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 3, București, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” 1934, p. 692.
- IONESCU, Constant, *Colette, geniul și opera sa literară*, conferință rostită la Fundațiunea „Carol I”, în seara de vineri, 6 martie 1925, București, Imprimeriile „Independența”, strada R. Pointcaré No. 17, 1925, p. 3-29.
- LAURA, *Cum să ne păstrăm tinerețea*, în „Realitatea ilustrată”, nr. 4, 1929, București, p. 16.
- LAURA, *Eleganța pălăriilor*, în „Realitatea ilustrată”, nr. 48, 1928, București, p. 16.
- LEBRUN, Francis, *Femeia în pictura franceză de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, în „Viața românească”, nr. 12, 1910, Iași, p. 411.
- MANDREA, Constantin, *Moartea literatului francez Villars*, în „Adevărul”, nr. 14430, București, Editura Adevărul, 1931, p. 6.
- MARG, E., *1 Martie în lumea artelor*, în „Adevărul”, nr. 14469, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.
- NĂDEJDE, Ioan, *Colette, conferențiară*, în „Adevărul”, nr. 14462, București, Editura Adevărul, 1931, p. 2.
- ROMAN, Horia, *Caleidoscopul vieții culturale*, în „Adevărul”, nr. 16262, București, Editura Adevărul, 1937, p. 2.
- SEBASTIAN, Mihail, *Noță la un roman feminin*, în „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 5, București, Editura Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1936, p. 402.
- ȘĂINEANU, Constantin, *Buletinul cărților*, în „Adevărul”, nr. 13611, București, Editura Adevărul, 1928, p. 2.
- VOICILĂ, Georgeta Loredana, *Hortensia Papadat-Bengescu: maestra înstrăinării, precursora, scriitorul european*, în „Caiete critice”, nr. 10, București, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2014, p. 45-50.

**Note despre autor**

**Adriana IEREMCIUC** a absolvit Facultatea de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara, în anul 2018, secția română-franceză, înscriindu-se, ulterior, la două programe masterale, pe care le-a urmat în paralel: *Tendențe actuale în studiul limbii române și Studii romanice, culturale și lingvistice (limba franceză)*. Pe parcursul anilor de studiu, a participat la diferite activități cultural-științifice, atât la nivel local, național, cât și internațional. În 2017, a făcut parte dintr-un proiect bilateral între România și Norvegia, al cărui scop a fost evidențierea valorilor universale ale francofoniei. A rezultat, în urma acestei colaborări, lucrarea *Timișoara et Oslo, un pont francophone littéraire et didactique*, care pune în lumină activitățile desfășurate. În același an, a fost reprezentanta Universității de Vest din Timișoara la Festivalul studenților francofoni din Europa Centrală și de Est, organizat la Zagreb, în Croația. În prezent, este doctorandă a Universității de Vest din Timișoara, sub îndrumarea prof. dr. habil. Simona Constantinovici. Cercetează, din mai multe perspective, paradoxurile creației lui Sidonie-Gabrielle Colette, având ca repere biograficul, opera literară și traducерile apărute în limba română.  
E-mail: [adriana.ioremciuc96@e-uvt.ro](mailto:adriana.ioremciuc96@e-uvt.ro)